

ja élénk, s ezekben szemléltető példákat nyújt, hogy a tanár a mondatszerkesztésben és mondatelemzésben hogy járjon el, mi a stílusanítás módja, hogy fordítsunk latinból magyarra, megismerteti az *ex non lectis* és a kurzórius olvastatás fogásait, a dolgozatírás és dolgozatjavítás eredményes formáját. Nagyon hasznosak lesznek a kezdő tanár számára azok az utasítások, melyeket az irodalomtörténet és régiségtan tanítására ad. Könyve végén bőséges irodalom és értékes jegyzetek állnak az olvasó rendelkezésére, ezek alapján kikéi tovább tanulmányozhatja a felmerült egyes kérdéseket.

Pintér Lajos könyve értékes nyeresége a gimnáziumi oktatásnak.

Bihari Ferenc

Ország László, Bevezetés az angol nyelv- és irodalomtudomány bibliográfiájába. Budapest, 1944. 66 l.

Fejlődőfélben lévő anglisztikánk régóta érezte már egy összefoglaló bibliográfia hiányát, amely magyar szempontok szerint rendszerezte volna a rendkívül gazdag angol filológiai irodalom legfőbb alkotásait és alapot adott volna az újabb kutatások számára. Ezen a hiányosságon segít most az előtünk fekvő könyv, amelynek szerzője igen nagy alaposágra és tájékozottságra mutató módon ismerteti legalább is az alapvető munkákat. Az anyag öt részre tagolódik. Először általános munkákkal, a bibliográfia segédeszközeivel ismerteti meg a szerző, azután felsorolja az angol nyelvtudományi művek, szótárak, történeti és leíró nyelvtanok legfontosabbjait, nem feledkezve meg a tájszólások, a *slang*, a közmondások tanulmányozására alkalmas munkákról sem. Egy általános irodalomtörténeti és műfaj-történeti rész után következik a könyv gerincét alkotó, korszakok és írók szerint csoportosított irodalmi bibliográfia. Itt az angol irodalom harminc legnagyobb jelentőségű (ha nem is a legnagyobb) alakja külön-külön kis fejezetet kap, a kisebbekről pedig a korcsoportokon belül tájékozódhatunk. Ebben a részben talán hiányolhatók a magyar irodalomtörténészek idevonatkozó alkotásai, amelyek lehet, hogy nagyobbreszt utánérzési külföldi szerző nagyobb apparátussal készült alkotásainak, de közönségünk számára mégis csak könnyebben hozzáférhetőek. Igen érdekesnek tartjuk a könyvet záró, „egyéb művek“-részét, ahol az angol irodalomnak más irodalmakkal való kapcsolataira, a skót, az ír és az amerikai irodalomra, végül pedig az angol prozódiaira és stilsztikára vonatkozó irodalmat találhatjuk. Itt egy kissé szomorú az angol-magyar irodalmi kapcsolatok bibliográfiája, amely sajnálatos rövidségével ismét emlékezetünkbe idézi a magyarországi anglisztika megbocsáthatatlan elhanyagoltságát. De erről természetesen a szerző nem tehet, aki maga is anglisztikánk igen tevékeny munkásai közé tartozik. Nézetünk szerint ez a kis könyve igen értékes segítséget fog nyújtani a berozsdásodni-nem-akaró, magukat továbbképezni szándékozó angol tanárok számára.

Berg Pál

C. K. Ogden, Basic English. — a cambridgei Orthological Institute igazgatójának eredeti tankönyve. Fordította és magyarra alkalmazta Halász Gyula. Budapest, Anonymus, évszám nélkül (1943), 320 l. 16 cm.

A *Basic English* az angol nyelv alapelemeiből összeállított segédnyelv a nemzetközi érintkezés megkönnyítésére. A szerző elsősorban a szókincset csökkentette le a szükséges legkisebb mértékre, másodsorban az angol nyelv-

tant igyekezett egyszerűsíteni.

Az egész nyelv teljes szókészlete 850 szó, amelyhez szükség esetén még 150 szakszót lehet választani, minden tudományág terminológiája szerint más és más. Így tehát irodalmi síkra nem emelkedhetik, habár lehetővé teszi a természetes angol beszédet. A radikális csökkentés eszközei elsősorban az: igék kiküszöbölése, azután a névszók jelentésének tudatos kibővítése, végül a melléknévek és a határozók tudatos továbbfejlesztése voltak. Ige nincsen több a *Basic*-ben mint 16. Ezeket az alapvető cselekvéseket jelentő szavakat (*operators*) úgynevezett iránymutató szavakkal (*directives*) kombinálják össze és ezáltal fejezik ki az igei mondanivalókat. A főnevek mindegyikéből szabad egy kiterjesztett értelmű szót, egy szűkített értelmű szót és tetszésszerűtlen mennyiségű metaforát alkotni. A *Basic* így végeredményben nem 850 fogalom fölött rendelkezik, hanem körülbelül 8000 fölött. Ezeket a fogalmakat azonban nem kell, nem is lehet külön-külön megtanulandó szavakkal kifejezni, hanem mindig csak az egyszer már megtanult 850 szó kombinációival.

A nyelvtan egyszerűsítése minden nyelvi kategóriára kiterjed, igékre (ragozás), főnevekre (többesszámképzés és birtokos eset), melléknévekre (fokozás), szórendre és szóképzésre. A szóképzésben találunk néhány olyan újítást is, amely teljesen a szerző találmányának mondható, mint például a fosztóképző *un* kiterjesztését olyan szavakra, amelyekben a *Standard English*-t használ. Egyébként az egyszerűsítések logikus továbbfejlesztései a nyelvben mutatkozó és régóta ható tendenciáknak.

Az egész nyelv felépítésében igen nagy szerepet játszik tehát a logika, a nyelvi jelenségek tudatos átgondolása, mérlegelése, egyszerűsítése.

Sajnos, Halász Gyula könyvét nem tartjuk alkalmasnak arra, hogy ezt az igen érdekes nyelvi kísérletet megismertesse és főleg megszerettesse a magyar közönséggel. Az *ABC of Basic English* című könyv, amelyet lefordított, valójában nem az új nyelv tankönyve, hanem didaktikai vezérkönyve volt, inkább a tanár vagy a tanító szájába adta azokat a szavakat, amelyekkel tanítványait irányíthatta, mintsem hogy a magántanulást szolgálta volna. Első lépése a szavak megtanulatása, csoportokban. Megtanultat 200 „ábrázolható”, 400 „általános szót” és így tovább. Ezután jönnek csak a legegyszerűbb kijelentések és azok nevei, vagyis a 16 ige, majd az iránymutató szavak, aztán a határozók, a szórend, végül a szóképzés. A szavak jelentésének kiterjesztése is igen hosszú fejezetet kap. A leggyakoribb és legfontosabb szóiások, a legszükségesebb állandó kifejezések, a nemzetközi szavak meglehetősen tarka egymásutánban követik egymást, az új szókészlet sehol összefüggő szövegbe nem rendeződik és így megnehezíti a tanulást.

Tudomásunk szerint Ogden professzornak megjelent egy másik könyve is erről a témáról, *Basic Step by Step*, amely már valóban módszeres lépcsőfokokon viszi fel a tanulót az új nyelv ismeretére. Nézetünk szerint ennek a könyvnek a lefordítása hasznos lehetett volna, de a didaktikai vezérkönyvnek szánt és egyébként is a fejlődésnek egy korábbi állomását képviselő *ABC of Basic English* lefordítása nem volt szerencsés gondolat.

Egyébként is szeretnénk annak a meggyőződésnek kifejezést adni, hogy a *Basic* sem fogja tudni elkerülni a többi mesterséges világnyelvi kísérletek sorsát: vagy elfelejtik, vagy pedig kevésszámú rajongó szellemi szórakozásává fog sorvadni. Az angolszász világtól nem várhatjuk, hogy elfelejtse saját anyanyelvét és komplikáltabb kifejezésekkel, körülírásokkal fejezze ki mondanivalóját, amikor már gyermekkorától fogva megszokott, tömör kifejezései.

állanak a rendelkezésére. Ugyhogya Basic legföljebb mint a nem-angol anyanyelvűek gondolatait fogja tudni kifejezni, de nem az angol anyanyelvűekét. De ettől eltekintve is, ha valóban sikerülne is az egész világon elterjeszteni ezt a segédnyelvet, akkor is valószínűleg a legrövidebb időn belül dialektusokra bomlana és elveszítené egyetemleges jellegét. A nyelv élő organizmus, amely nem tűri a korlátok közé szorítást. Ezért úgy hisszük, hogy a Basic-nek pillanatnyi népszerűsége is meg fog szünni a népszerűséget előidéző politikai feltételek megváltozásával.

Berg Pál

Márai Sándor, Sirály. (Budapest, 1943. 222 old. Révai kiadás.)

Nevelésügyi szakfolyóiratainkban egyre több szó esik a magyar irodalom tanításáról. A kérdésnek két ága van: Melyik osztályokban és milyen módszertani elvek szerint tanítsuk a *mult* magyar irodalmát? De nem kevésbé gyakori, sőt sürgető kérdés a másik is: Mi legyen a nevelő álláspontja a *ma* irodalmának kérdésében?

Márai Sándor könyveivel kapcsolatban a hivatalos oktatásügyi követelmények és a növendékek érdeklődése az utóbbi kérdés elé állítják a nevelőt. Ujabb könyve, a Sirály, műfajilag nehezen osztályozható alkotás. Első tekintetre regénynek tetszik. Valójában azonban sokkal több; dramatisztikus jellemkép.

A második világháború elején egy finn tanítónő Budapesten felkeres vizum-ügyben egy minisztériumi tisztviselőt. Ez a titokzatos megjelenésű (kém-gyanús?) nő északról jött mint a Duna vizimadara, a sirály. Megtévesztésig hasonlít a férfinék egy öngyilkossá lett kedves nőismerőséhez. Ez a különös hasonlóság a férfit szinte megzavarja; földöntúli erők misztikus játékát sejtja benne. Este elmennek az operába, majd utána hosszas, de drámaian elmélyült beszélgetésben, iparkodnak fényt deríteni a két nő hasonlóságának kozmikus, fátumszerű okaira. Így talál az író bő alkalmat, hogy a *végzet, a sorsszerűség, a jelenségek és tünemények sejtelmes összefüggését* és az emberi életben való szerepét elemezze. Elmélődéseit olykor a metempszühözisnak árnyalatai színezik.

A cselekmény egyébként is csak keret, amelybe az író elmélkedéseit és egy hüperesztéziás-egyénnek tépelődő vívódásait beleilleszti. Bőven van mondanivalója az életéről s az életfeletti erőkről, sőt talán túllontúl sok. Több mint amennyi egy regény keretei között elfér. Leírása, jellemzése csupa reflexió, rezignáció és meditáció. Párbeszédei telítve vannak aforizma-szerű megállapításokkal. Ezeknek bő áradása mélyíti a regény hangulatát, olykor azonban gátat vet a cselekmény megkívánandó gördülékenysége elé. Ezenkívül szereti Márai az elvont kifejezéseket. A szavak mágikus árnyalásával és az érzelmek alkímisztikus vegyelemzésével igyekszik a cselekmény lélektani okait színeznii. Írói pátozának mindeme tulajdonságai elsősorban a korkép gazdagságát és a jellemrajz sokrétűségét szolgálják. A második világháború füledt és feszült légkörét, a kortárs átéltségével, az újságíró közvetlenségével és az európai kultúraért aggódó ember meleg részvételével érzékelteti. Nyílt szemmel és érzékeny szívvel figyeli az ember és történelem magy találkozásait. Az írónak ez a magasabbrendű fogékonysága különös közelségbe tudja hozni szereplőinek problémáit és útkeresését. Bár misztikus előadásmódja és sajátos szóhasználatja következtében az elmélkedésekből olykor finomkodó fogalomelemzés, sőt néha titokzatosság lesz. (80, 81, 84, 193 old.)